herpy

AGAMER

Roughtail Rock Agama

Laudakia stellio

Laudakia stellio er en kraftig, tornet klippeagam fra det østlige Middelhavsområdet, grå til brun med lyse, stjerneformede flekker og en hale med tydelige ringer. Den er dagaktiv, klatrer godt, spiser både insekter og planter og blir 30-35 cm. Den trenger et tørt terrarium med en veldig varm solplass, UVB og mange steiner å gjemme seg i.

Familie: Agamidae Tidligere navn: *Stellagama stellio; Agama stellio; Stellio stellio*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**30-35 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende, klippelevende og bakkelevende**
Biotop	**Halvørken og klippeterreng**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**100 × 50 × 50 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**21-30 °C**
Varmeplass	**40-46 °C**
Temperatur, natt	**17-20 °C**
Luftfuktighet	**15-35 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter og planter**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**4-10 egg**
Inkubasjon	**60-90 dager** ved 26-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Laudakia stellio er en kraftig agam med bredt hode, sterke bein og grove, kjølede skjell, særlig på ryggen og halen. Grunnfargen er grå til brun med lyse, kremgule eller oransje flekker som ofte smelter sammen til bånd. Halen er delt i tydelige ledd, hvert med to kranser av skjell. Fargene skifter med temperatur og humør, og i yngletiden får hannen kraftigere farger på hode og hals. Artsnavnet henviser sannsynligvis til de små, stjerneaktige flekkene.

Voksne dyr blir 30-35 cm inkludert hale. Kroppen måler høyst rundt 13 cm fra snute til kloakk, og halen er omtrent halvannen gang så lang. Hannene er større enn hunnene og har større hode. Dyret er raskt, klatrer godt og er sky: ved fare forsvinner det ned i en sprekk mellom steinene.

Arten ble beskrevet av Linné i 1758 og har skiftet slekt flere ganger: *Agama stellio*, *Laudakia stellio* i 2012 *Stellagama stellio* og siden 2022 igjen *Laudakia stellio*. Navnet *Stellagama stellio* ses fortsatt i handelen og i eldre litteratur. Begge de to siste navnene er fortsatt i bruk. DNA-undersøkelser har vist at arten i den gamle, brede betydningen er en artsgruppe. Bestanden

på Kypros hører nå til *Laudakia cypriaca*, og bestandene i Egypt, Israel, Syria og Libanon til *Laudakia vulgaris*. Dyr i handelen er ofte formen *brachydactyla*, som i dag regnes til *L. vulgaris*. Stellet er det samme for hele gruppen, men opplysninger i eldre litteratur kan gjelde de beslektede artene.

Arten er en spennende agam for den som vil ha et mindre og mer fjellboende dyr enn *Pogona vitticeps*. Den tåler rolig håndtering, men er ikke et dyr som skal tas opp hver dag.

Utbredelse og leveområde

Laudakia stellio lever i det østlige Middelhavsområdet: i Hellas, i det vestlige, sentrale, sørlige og sørøstlige Tyrkia og i Jordan. I Hellas finnes den på mange øyer i Egeerhavet, blant andre Kykladene (Naxos, Paros, Mykonos, Delos), Rhodos, Kos, Samos, Lesbos og Chios, samt rundt Thessaloniki og på Korfu. Flere av øybestandene, blant annet på Korfu, skyldes sannsynligvis at mennesker har tatt med seg dyrene. Arten er også innført til Malta.

Eldre kart gir arten en langt større utbredelse, som også omfatter Kypros, Levanten og Egypt. Disse bestandene regnes i dag til nærstående arter. Kartet viser den nåværende avgrensningen.

> **Naturlig utbredelse:** Hellas og Tyrkia.

LEVEOMRÅDE

Laudakia stellio lever i åpent, tørt og steinete terreng: fjellskråninger, steingjerder, ruiner og fjellblotninger, men også i kratt og i hager og landsbyer med murer. Den sitter gjerne på steiner, murer og trestammer og soler seg, og trekker seg ved fare ned i sprekker.

Klimaet er middelhavsklima med lange, tørre og varme somre og milde, mer regnfulle vintre. Dyret holder en kroppstemperatur på rundt 34 °C når det er aktivt, og velger i en temperaturgradient 33-38 °C. Det jakter både fra en utkikkspost og aktivt, og spiser mest insekter, men også snegler, små slanger, frosker og frukt. I naturen blir den opptil rundt 7 år.

Les mer: Varme og temperatur

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr trenger et terrarium på minst 100 × 50 × 50 cm (lengde × bredde × høyde). Et par eller en hann med et par hunner trenger minst 120 × 60 × 60 cm. Arten er aktiv, så større er bedre, og lengden avgjør hvor god gradient du kan lage.

Bruk et bunnsubstrat av sand blandet med litt jord, minst 5 cm dypt, slik at dyret kan grave. Unngå grov grus og knuste skall. Løst substrat kan gi forstoppelse hvis dyret svelger mye av det. Fjern avføring daglig, og skift substratet helt hver 3.-4. måned.

Innred med en flat solstein av skifer eller annen stein, stabile stabler av flate steiner, kork og hule grener å klatre på. Minst to-tre gjemmesteder i ulike temperatursoner er et minimum, og alt må stå støtt slik at ingenting velter. Terrariet må være godt ventilert og kunne låses, for dyret er raskt. Tørketolerante planter, ekte eller kunstige, gir ro.

TEMPERATUR

Laudakia stellio trenger en tydelig gradient. Solsteinen skal ha en overflatetemperatur på 40-46 °C, målt med et infrarødt termometer, mens den kjølige enden ligger på 21-29 °C. Da kan dyret selv holde kroppen på de 33-38 °C det foretrekker. Bruk en halogenspot i en keramisk fatning over en flat stein. Keramiske varmeelementer og fargede pærer egner seg ikke til solplassen.

Om natten slås all varme og alt lys av, og temperaturen kan falle til 17-20 °C. Er rommet kaldere, brukes et keramisk varmeelement på termostat. Bruk termostat på alle varmekilder.

Dagslengden kan følge årstiden, se under lys. Om dyret trenger en egentlig vinterhvile, er ikke dokumentert. Vintrene i utbredelsesområdet er milde.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten om dagen skal ligge på 15-35 %. Sprøyt veggene lett om morgenen, slik at dyret kan drikke dråper, for agamer drikker gjerne dråper framfor av en skål. En kraftig sprøyting om kvelden får luftfuktigheten til å stige om natten, slik den gjør i naturen, men terrariet må tørke opp igjen i løpet av dagen, og ventilasjonen må være god, for vedvarende fukt gir

luftveisinfeksjoner.

Sett alltid en skål med friskt vann i terrariet, og skrubb den hver uke eller når den er skitten. For tørr luft gir problemer med hudskiftet på tær og halespiss.

LYS OG UVB

Laudakia stellio er dagaktiv og soler seg mye, så den må ha kraftig lys og UVB tilsvarende Ferguson-sone 3. Bruk et T5 HO-rør på 10-12 % i en reflekterende armatur på samme side som varmelampen. Sitter røret over et nett, skal solsteinen ligge 25-30 cm under det. Sitter det inne i terrariet, er avstanden 35-40 cm. Kontroller med en UV-måler. Den kjølige enden må ha skygge.

Gi 10 timer lys om vinteren og 14 timer om sommeren, og slå av alle lamper om natten. En ekstra LED eller et lysrør på rundt 6.500 K gir mer lys og hjelper plantene. Skift UVB-røret etter produsentens anvisning, som regel hver 12. måned.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Laudakia stellio er altetende, men insekter utgjør den største delen av kosten. Gi en variert kost av godt fôrede insekter, for eksempel kakerlakker, sirisser, hornorm, silkeorm og melorm, og friske grønnsaker som løvetannblader, grønnkål, sennepskål, ruccola og kaktusblader (opuntia). Salat har lav næringsverdi og brukes ikke som fast kost.

Unger får insekter og grønt hver dag. Voksne får grønt hver dag og insekter annenhver dag, så mange som de spiser på rundt 10 minutter. Støv insektene lett med kalk. Bytt mellom kalk med og uten D3, og gi vitaminer én gang i uken. Tilskudd drysses på insektene, ikke på det grønne.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Laudakia stellio er sky og rask, men tåler som regel rolig håndtering. Ta aldri dyret ovenfra. Løft det nedenfra, og støtt kropp og bein. La helst dyret selv krabbe opp på hånden, og ta det aldri ut av et gjemmested. Hold øktene korte til dyret er trygt på deg. Håndfôring med en pinsett skaper tillit.

To hanner må aldri bo sammen. Hunner kan som regel bo sammen, og en hann kan holdes med en eller flere hunner når dyrene er like store og terrariet er stort nok. Gi mange gjemmesteder og flere solplasser, og skill dyrene hvis det oppstår sår.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannene av *Laudakia stellio* er større enn hunnene, har større hode og får kraftigere farger på hode og hals i yngletiden. Kjønnet er lettest å se på voksne dyr i sesongen.

Hos den nærstående *L. vulgaris* er de minste kjønnsmodne dyrene rundt 9 cm fra snute til kloakk. Alderen ved kjønnsmodning er ikke dokumentert. Sett først en hunn i avl når hun er fullvokst og i god kondisjon.

PARRING

Paringen hos *Laudakia stellio* skjer om våren og forsommeren. Hannen forsvarer territoriet sitt med hodenikking, fargeskifte og en oppblåst strupe, og bruker de samme signalene når han kurtiserer hunnen. Erfaringer med paring i fangenskap er ikke dokumentert. Sett hannen til hunnen i et romslig terrarium med mange gjemmesteder, hold øye med dem, og skill dem hvis hunnen får sår eller slutter å spise.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 4-10 egg fra mai til juli, i sandig jord eller under steiner. Kull på opptil 15-18 egg hører til den nærstående *L. vulgaris*. Hvor mange kull en hunn legger i året, er ikke dokumentert.

Gi hunnen en eggleggingskasse med 10-15 cm fuktig sand der hun kan grave. Uten et egnet sted kan hun holde eggene tilbake, og det kan bli livstruende. Gi henne rikelig med mat og kalk før og etter eggleggingen.

INKUBASJON

Eggene klekkes etter 2-3 måneder. Rugetemperaturen er ikke dokumentert for *L. stellio*. 26-30 °C er et anslag lånt fra den beslektede *Agama agama*. Ta eggene forsiktig opp uten å vende dem, og legg dem i lett fuktig vermikulitt i en rugemaskin.

Arten har temperaturavhengig kjønnsbestemmelse, så rugetemperaturen påvirker kjønnsfordelingen. Hold temperaturen stabil.

Les mer: Inkubasjon av egg

OPPDRETT AV UNGER

Nyklekte unger trenger samme innredning som de voksne: gjemmesteder, solplass og UVB. Fôr dem daglig med små insekter, støvet med kalk, og finhakket grønt. Hold dem adskilt fra de voksne, og skill hannene i tide, for de blir territoriale. Vekst og oppdrett i fangenskap er ikke nærmere dokumentert.

Helse og vanlige feil

De fleste sykdommer hos *Laudakia stellio* skyldes feil i stellet. Typiske problemer er:

- Beinskjørhet (metabolsk beinsykdom) ved for lite UVB og kalk.
- Hudskifteproblemer ved for tørr luft, særlig på tær og halespiss.
- Luftveisinfeksjon ved for lav temperatur eller vedvarende høy fuktighet.
- Forstoppelse ved svelget substrat.
- Innvollsorm og andre parasitter. Hold nye dyr i karantene, og få en avføringsprøve undersøkt.
- Eggleggingsproblemer hos hunner uten egnet eggleggingssted.

Et friskt dyr har klare øyne og fyldig hale og spiser villig. Kontakt en veterinær med erfaring i krypdyr hvis dyret er sløvt, ikke har spist på en uke eller mer, har sår eller puster med åpen munn.

Les mer: Karantene og hygiene Les mer: Typiske sykdommer og tegn på sykdom

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.